

PÍSNĚ PRO TOHLE MÍSTO ANEB NĚKOLIK VZPOMÍNEK EXPATŮ V ČESKU

TEXT: JIŘÍ V. MATÝSEK

Uvolnění po listopadu 1989 otevřelo svět nejen pro české muzikanty. Nové příležitosti nabídl i lidem z druhé strany bývalé železné opony. Do Československa začala mířit velká jména, ale i muzikanti, kteří zde postupně zakotvili a v malé zemi uprostřed střední Evropy začali budovat svou kariéru. Byli mezi nimi i Phil Shoenfelt, Justin Lavash a Tonya Graves. Tohle jsou jejich příběhy.

Praha měla v devadesátých letech zvláštní přitažlivost. Nízké náklady, pocit nově nabyté svobody i dojem, že „je možné všechno“, lákaly umělce z různých koutů světa. Svou roli sehrála i tehdejší kulturní a politická atmosféra. „Praha vždycky přitahovala bohémy,“ říká Justin Lavash. „Pocit nekonečných možností... vypadalo to trochu jako renesance,“ doplňuje Tonya Graves.

Nezávislá hudební scéna v USA a Velké Británii byla podle Phila Shoenfelta už na začátku devadesátých let nasycená. „Bylo čím dál těžší se prosadit a Praha

po sametové revoluci byla velmi v kurzu,“ vzpomíná. „Pokud jste se zajímali o hudbu nebo umění, byla to jasná volba, kam se vydat.“

Příběhy Tonyi Graves, Justina Lavashe a Phila Shoenfelta se liší. Spojuje je ale to, že do Prahy přijeli spíš ze zvědavosti než s plánem budovat kariéru. Nakonec zde zůstali – a stali se přirozenou součástí místní scény.

MOŽNÉ JE COKOLIV

Justin Lavash se do Prahy poprvé dostal v prosinci 1991, když přijel navštívit svého dobrého kamaráda. Vnímá to jako příležitost – ale byla v tom i určitá zvědavost: „Oba jsme měli Anglie, která se nacházela v posledních letech thatcherismu, plné zuby. Pád berlínské zdi nám nabídl úžasné příležitosti – šanci poznat jinou stránku Evropy. V Polsku jsem byl na pár týdnů koncem roku 1989, právě na konci studené války. Fascinovalo mě to a chtěl jsem vidět, jak se žije lidem v Československu.“

Phil Shoenfelt měl prozaičtější důvody, proč se do Československa vydat. V létě 1990 se v Anglii seznámil s českou au-pair Zuzanou, „jejíž rodina z Československa odešla v roce 1980 a usadila se ve Švýcarsku,“ vysvětluje. Pravidelně za ní do alpské země jezdil. Při jedné z takových návštěv jej přesvědčila k cestě vlakem do Československa. „Zuzana se na návštěvu Prahy vážně těšila. Moc mi svou rodnou zemi chtěla ukázat.“

Motivace k cestě do Československa byly různé, jejich vyústění ale shodné – všichni tři zde, Shoenfelt a Tonya Graves už v polovině devadesátých let, Justin Lavash v roce 2004, zakotvili.

Shoenfeltovy dojmy ale nebyly na první dobrou úplně pozitivní. „Vybavuji si pach uhelného plynu ve vzduchu. Připomínalo mi to sever Anglie v padesátých a šedesátých letech, ten samý všudypřítomný zápach sazí a plynu. Všechno vypadalo na rozpadnutí, což se mi tak nějak líbilo. Na ulici se na náhodných místech hromadily kusy zdiva, na budovách stála nakřivo postavená lešení, v zatuchlých uličkách rostli mezi dlažebními kostkami mech.“ Dojmy Justina Lavashe jsou opačné, zimní Prahu popisuje jako magickou a mystickou. Začala ho ale jiná věc: „Nikdo nemluvil anglicky a mezi lidmi vládla určitá podezřívavost vůči cizincům. V tramvajích a autobusech lidé mluvili velice tiše, ve srovnání s Londýnem nebyla na ulicích téměř žádná auta. Ten pocit neznámého, spojený s neproniknutelností českého jazyka, dodával Praze velmi chaotickou atmosféru. Zdálo se, že je možné všechno.“

Nejrychleji do místní hudební scény „zaplula“ Tonya Graves. První den svého pražského pobytu v únoru 1995 potkala kytaristu Luboše Andršta a hned s jeho kapelou zpívala. Dejme slovo samotnému Andrštovi. Ten na setkání v knižním rozhovoru Ondřeje Bezra *Ještě hrají vestoje* vzpomínal následovně: „Hráli jsme v Aghartě a někdo mi říkal, že v publiku sedí nějaká černá

Justin Lavash, foto: Tomáš Znojenský

Američanka, která trochu zpívá, a že by si s námi ráda něco dala. Já proti tomu nic neměl, Tonya přišla a začali jsme se domlouvat, co dáme.“ Následovala debata o tom, v jakých tóninách vybrané klasiky zazní, zpěvačce na tom nezáleželo. Andršt: „A když spustila, pochopil jsem, že jí ta tónina fakt může být lhostejná. Protože jednak má rozsah dvě a půl oktávy a jednak zpívá takové to shouting blues, křičené blues. Takže to dala naprosto s přehledem.“ Zpěvačkou Luboš Andršt Blues Band se Tonya Graves stala při svém návratu do Prahy v létě roku 1995. „A stále jsem tu, po jedenařetřiceti letech.“

Hudební kariéra Phila Shoenfelta procházela v první polovině devadesátých let výraznou proměnou. První vrchol, strávený na klubových scénách v New Yorku, už měl za sebou a jeho sólový debut *Backwood Crucifixion* si nevedl tak dobře, jak britský muzikant doufal. Začal proto učit na škole ve východním Londýně. Praha si ho ale přitáhla sama.

Kontaktoval jej František Wanke z klubu Tam Tam s tím, že by byl schopen mu zařídit v Česku sérii koncertů, kde by jej jako kapela doprovázela Tichá dohoda. Shoenfelt neodolal. „Takže o letních prázdninách jsem si sbalil bágl a akustickou kytaru a vyrazil do Prahy. Turné se docela vydařilo; v klubu Bunkr, který se tehdy nacházel na Senovážném náměstí, jsme hráli před více než šesti sty lidmi,“ vzpomíná. A nakonec v tom opět byla žena, Shoenfeltova současná manželka Jolana, kvůli které se v následujícím roce vrátil a v Praze už zůstal.

DVĚ SCÉNY

Justin Lavash se do Prahy přestěhoval až v roce 2004 a záhy se začal pomalu stávat pevnou součástí pražské klubové scény. „Začal jsem sólově hrát v klubech pro expaty, jako Andaluský Pes, Globe a Noel's Lounge. Také jsem hrával na menších bluesových koncertech na Malé Straně a v historickém centru

s Tomášem Homutou a „Cleanhead“ Philem. V klubech pro expaty jsem měl sice malou, ale věrnou skupinu fanoušků a pak mě začali zvát i do českých klubů a na festivaly.“

Lavash ve své vzpomínce nabízí zajímavý pohled. Domácí scéna se s tou expatskou příliš neprolínala. Alespoň do jisté doby. „Ty dvě komunity – místní a expati – byly dlouhou dobu úplně oddělené. Na jejich propojení má velkou zásluhu Honza Řepka díky svým akcím typu „open mic“, mě samotného na několik akcí doporučil. Kolem řady podniků pro expaty vznikla velmi příjemná komunita. U Malého Glenu to bylo nejstarší a nejznámější, vzpomínám ale i na další, jako Red Room, Fraktal a Noel's. Všude tam měli rádi živou hudbu.“

„Nízké náklady, pocit nekonečných možností a také to, že to tu trochu připomínalo ‚veselá 90. léta‘ Paříže z minulého století, alespoň tak se to říká. Vypadalo to trochu jako renesance,“ myslí si Tonya Graves. „Praha vždycky

Tonya Graves, foto: Antonín Lavrenčík

přitahovala bohémy,“ přidává svůj pohled Lavash a souhlasí s faktem, že svou roli hrály i zmíněné nízké životní náklady. Lákala ale samozřejmě i celková uvolněnost devadesátých let, která byla v Česku po desítky let sešněrovaném totalitním režimem o to výraznější: „Zákony týkající se drog byly vágní a policie se o to obecně moc nezajímala, na rozdíl od Velké Británie. V 90. letech tedy na chvíli panovala dost hédonistická atmosféra, což bylo pro mladé umělce a libertiny velkým lákadlem k návštěvě.“

„Nezávislá hudební scéna v USA a ve Velké Británii byla tak nějak nasycená, bylo čím dál těžší se prosadit a Praha po sametové revoluci byla velmi v kurzu a často se o ní mluvilo,“ přidává svůj pohled člověka, který prošel britskou i americkou hudební scénou, Shoenfelt. „Pokud jste například studovali na americké univerzitě a zajímali jste se o hudbu, umění nebo literaturu, Praha prostě byla jasná volba, kam se vydat.“

FAKTOR HAVEL

S Lavashem se také shodují na „faktoru Havel“. „Praha byla vykreslována jako útočiště umělců, jediné místo na světě, kde se filozofové a básníci dostali k politické moci. Někteří ji považovali za nástupkyni San Francisca poté, co se v 70. letech zvrtila takzvaná éra lásky a míru. To bylo lákavé pro starší generaci amerických emigrantů,“ popisuje dobové vnímání Shoenfelt.

„Havel se stal nejznámějším představitelem všech těch nových demokracií, které povstaly z popela Sovětského svazu. Západ mu poskytoval masivní podporu, částečně proto, že byl spisovatel, který ve svém boji za politickou svobodu mnoho vytrpěl, a částečně kvůli sametové revoluci, která byla zaměřena na lásku a toleranci, a nikoli na pomstu a nenávisť. To bylo mezi sousedy z bývalé Varšavské smlouvy výjimečné,“ dodává jeho britský soupeřník.

ATMOSFÉRY

Phil Shoenfelt i Tonya Graves žijí v Praze přes třicet let, Justin Lavash přes dvacet. To je doba, která se do jejich tvorby musela propsat. „Rozhodně se cítím hudebně bohatší,“ říká Tonya Graves. „Nejsem si jistá, zda bych v Americe kdy měla možnost spolupracovat s natolik špičkovými muzikanty.“

„Brzy jsem si uvědomil, že existuje určitý styl a ‚atmosféra‘, na kterou Češi reagují. Je to slyšet v některých akustických blues, bluegrassu, polce a ska. Je zajímavé, jak různé kultury přijímají určité hudební atmosféry. Ve svých skladbách jsem to pak mnohokrát využil. Také se mi líbí ten český smysl pro tajemno a ironii a snažím se to do svého psaní promítnout. Než jsem se přestěhoval do Česka, odehrál jsem spoustu koncertů. Většinou to ale bylo v kapelách. Téměř všechny písničky, které teď hraju naživo, vznikly až tady a přímo odkazují na tohle místo.“

Phil Shoenfelt, foto: Tereza Jirásková

Do tvorby Phila Shoenfelta se Česko „propsalo“ odlišně. „Přece jenom mi bylo dvaadvacet, když jsem tady začal hrát, a moje hudební identita už byla tehdy dávno hotová,“ konstatuje. „Ohromný dojem na mě ale udělala živá a undergroundová scéna v České republice. Vypadalo to, že se všichni znají a jsou ochotni spolupracovat jenom proto, aby posunuli kulturu dál a drželi celé to prostředí v plném chodu. Pro mě to bylo jako závan čerstvého vzduchu, když jsem přijel z Velké Británie, kde se všechno přehánělo a panoval tam intenzivní boj o to, kdo se z týdne na týden stane miláčkem hudebních kritiků. Obdivoval jsem zdejší nezávislost a neochotu podlézat pomíjivým trendům a módním výstřelkům ve srovnání s Velkou Británií.“

ZRÁDNÁ ČEŠTINA

Nabízí se samozřejmě otázka, jak si poradili s notoricky obtížnou češtinou. Justin Lavash jazyk překvapil – nepříjemně.

„Protože jsem na univerzitě studoval němčinu a holandštinu a pak strávil nějaký čas ve Francii, myslel jsem, že se na své lingvistické schopnosti budu moci spolehnout více. Jednak proto, že čeština má s angličtinou jen málo společného, jednak kvůli gramatice, vedle které je němčina procházka růžovou zahradou a dílem kvůli tomu, že Češi vás, alespoň v Praze, nenutí mluvit.“ Phil Shoenfelt nicméně přiznává, že na Lavashovu češtinu trochu žárlí. „Sám mám nulový talent na jazyky,“ uznává. „Umím česky dost na to, abych se domluvil. A lidi mi, i přes desítky gramatických chyb, většinou rozumí. Problém nastává ve chvíli, kdy mi odpoví...“

„Stále se učím,“ říká Tonya Graves. „Posloucháním, jako malé dítě. Učili mě muzikanti a seriál MacGyver. Tomu, jak mluví, říkám ‚tonština‘: Je to směs češtiny, angličtiny s troškou brněňštiny, moravštiny a špetky slovenštiny.“

Praha pro ně nakonec nebyla jen epizodou. Stala se místem, kde jejich hudba zakořenila. Místem, kde vznikly písně,

kteří už dnes nejsou „odjinud“, ale patří právě sem. Jak žijí právě teď? „Myslím, že stárnu,“ usmívá se Justin Lavash. „Po vážné nemoci jsem se odstěhoval mimo Prahu, v bytě mám malé studio, kde můžu pracovat na své muzice a nahrávat vokály a kytaru pro ostatní. Koncertování jsem se nevzdal, hraju tak dvakrát až čtyřikrát do měsíce.“

„Po odchodu z Monkey Business na konci roku 2016 dál hraju se svou kapelou,“ popisuje Tonya Graves. „Kromě toho máme s Moimirem Papulescu formaci The Stylists a pracujeme na třetím albu, které by mělo vyjít příští rok. Mám také duo s Janem Andrem a pracujeme na albu, které bychom rádi vydali do konce tohoto roku.“ Phil Shoenfelt má za sebou vydání několika románů. Vedle hraní s kapelou Southern Cross – zhruba pětadvacet koncertů do roka – a nedávne spolupráce s Michalem Pavlíčkem na albu *Na obzoru* se věnuje učení angličtiny. „Je to ideální práce pro rockera na penzi,“ dodává. ●